

КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНЕ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З РЕСПУБЛІКОЮ КАЗАХСТАН

У цій статті висвітлено та проаналізовано основні напрями культурно-гуманітарного та науково-технічного співробітництва України з Республікою Казахстан. Визначено досягнення та перспективи співпраці в цих галузях.

Ключові слова: культурно-гуманітарне співробітництво, науково-технічне співробітництво, українська діаспора, казахська діаспора.

В этой статье освещено и проанализировано основные направления культурно-гуманитарного и научно-технического сотрудничества Украины с Республикой Казахстан. Определены достижения и перспективы сотрудничества в этих сферах.

Ключевые слова: культурно-гуманитарное сотрудничество, научно-техническое сотрудничество, украинская диаспора, казахская диаспора.

The main directions of humanitarian, cultural and scientific-technical cooperation between Ukraine and Kazakhstan has been covered in this article. The achievements and prospects of cooperation has been defined in these areas.

Key words: cultural and humanitarian cooperation, scientific and technical cooperation, the Ukrainian Diaspora, Kazakh Diaspora.

Республіка Казахстан посідає важливе місце у зовнішній політиці України. Міждержавне співробітництво двох країн зумовлено спільною історією в радянську епоху, традиційно міцними зв'язками двох діаспор, дружніми політичними та економічними відносинами. Незважаючи на те, що останнім часом українсько-казахстанське співробітництво все більше привертає увагу вітчизняних науковців, тема культурно-гуманітарного та науково-технічного співробітництва залишається поза межами наукових розвідок, а відтак, основною метою даної статті є дослідження культурно-гуманітарного та науково-технічного співробітництва України з Республікою Казахстан. Серед вітчизняних науковців, що досліджують дане питання слід відзначити роботи В. Лажнік, А. Жумабаєва, Л. Мазуки, Н. Мхітарян, М. Олкот та інших [1].

Відносини між двома країнами в цих галузях підкріплено міцною законодавчою базою і спираються на Договори: про дружбу і співробітництво між Україною і Республікою Казахстан від 20 січня 1994 року; про економічне співробітництво на 1999-2009 роки (чинний і пролонгований), та угоди: між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і науки Республіки Казахстан про співробітництво в галузі освіти і науки (14.09.2010 р.): про співробітництво в галузі освіти (в межах співробітництва країн учасниць СНД) від 15.05.1992 р.; про принципи визнання і нострифікації документів про вчені ступені, порівнянності наукових ступенів від 17.05.1993 року (Азербайджанська Республіка, Рес-

публіка Білорусь, Республіка Казахстан, Республіка Киргизстан, Російська Федерація, Туркменістан, Республіка Узбекистан, Україна, Республіка Молдова); між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Казахстан про військово-технічне співробітництво; про зміцнення науково-технічного співробітництва та організацію обміну досвідом роботи в галузі ліквідації наслідків радіоактивного впливу і лікування захворювань, пов'язаних з радіацією; між Урядом України та Урядом Республіки Казахстан про співробітництво в сфері дослідження та використання космічного простору; між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Казахстан про взаємне визнання і еквівалентність документів про освіту, наукові ступені і вчені звання, укладена 26.09.2001 року, та багато інших [2].

Необхідно зазначити, що плідній співпраці України з Казахстаном у культурно-гуманітарній та науково-технічній сфері сприяють спільні моменти історії двох країн. Сьогодні відомі факти героїчної боротьби казахстанських вояків за визволення України від німецько-фашистських загарбників. У битві за Дніпро відзначився прославлений льотчик-штурмовик, двічі Герой Радянського Союзу Талгат Бегельдїнов, котрий брав участь у боях за визволення українських міст. Активним учасником партизанської боротьби в Україні став казахський учитель Касим Кайсенов. Партизанський командир був нагороджений орденом Богдана Хмельницького. Це стало одним із численних свідчень і символів бойового братерства народів України та Казахстану. У травні 2005 року в

місті Синельникове (Дніпропетровська область) був відкритий пам'ятник сину Жамбила – воїну 19-го окремого кавалерійського корпусу Алгадаю Жамбилову, який загинув у лютому 1943 року при визволенні України від німецько-фашистських загарбників [3]. Сьогодні стають відомими і нові факти боротьби казахів в Україні. Силами харківського об'єднання казахів «Бірлік» було знайдено матеріали про невідому 106-у казахську кавалерійську дивізію, солдати якої загинули під час харківського котла 1942 року. Силами ентузіастів об'єднання багато казахів знайшли під Харковом могили своїх дідів. Пошуки тривають і досі.

Співробітництво в культурно-гуманітарній сфері розвивається досить активно. За словами посла України в РК Олега Дьоміна, «активізації співробітництва в галузі освіти вимагає динаміка розвитку українсько-казахстанського співробітництва» [4]. Його головними напрямками залишаються освіта, наука, культура, туризм і спорт; поглиблення регіональних зв'язків; сприяння українській діаспорі в Казахстані і казахстанській в Україні в задоволенні їхніх культурних потреб, підтримці їхніх зв'язків з етнічною Батьківщиною. Українці Казахстану – важливий демографічний, інтелектуальний і соціально-культурний ресурс для розширення контактів між людьми, поглиблення взаємодії двох країн. Українська діаспора в Казахстані є однією з найчисленніших, займаючи за чисельністю третє місце серед усіх українських спільнот світу. Річ у тім, що за радянських часів проходила масова депортація українців із західної частини нашої держави до Казахстану. Тоді, окрім робочої сили, туди їхали науковці, спеціалісти різних галузей промисловості тощо. У 80-х роках 20 століття чисельність етнічних українців у Казахстані сягала 1 млн осіб (за іншими даними 4 млн осіб) [5].

Дані останніх переписів населення в Казахстані свідчать, що сьогодні в країні проживає близько 400 тисяч українців [6]. Багато з них отримали освіту у вищих навчальних закладах і технікумах України. Цьому сприяє співробітництво українських університетів з казахстанськими. Угоди про співробітництво сьогодні мають: Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Донбаська національна академія будівництва та архітектури, Національний університет «Львівська політехніка», Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» та багато інших українських ВНЗ. Серед казахстанських вузів-партнерів є Академія фінансової поліції Республіки Казахстан, Євразійський національний університет імені Л. М. Гумільова (м. Астана), Казахстанський національний університет імені аль-Фарабі (м. Алмати), Актюбінський університет імені С. Баїшева, Карагандинський державний технічний університет, Казахська Головна архітектурно-будівельна академія та інші. В межах цих угод відбувається обмін студентами та науковцями. Відповідно до Державної програми

співробітництва з закордонними українцями на період до 2015 року, кожен рік казахстанській общині надається 25 стипендій для навчання у вищих навчальних закладах України [7]. Проте, під час переговорів із віце-міністром освіти і науки РК Сериком Ірсалієвим було обговорено питання студентського обміну в рамках міжвідомчої угоди між освітніми відомствами Казахстану і України, що була підписана 14 вересня 2010 року в Києві під час офіційного візиту Президента Казахстану Нурсултана Назарбаєва в Україну [8]. В рамках цієї угоди МОН РК прийняло рішення запропонувати українській стороні в рамках цих домовленостей щорічно проводити обмін студентами: 40 студентів із Казахстану (30 – бакалаврат, 10 – магістратура) направляти на навчання до України з Казахстану і стільки ж до Казахстану з України [9]. Перспективними напрямками співробітництва є радіоелектроніка, фізика, інформаційні технології, біологія, біотехнології. Також, відповідно до реалій сьогодення, набуває актуальності процес активізації співробітництва між аграрними університетами з метою поліпшення роботи агропромислового комплексу як України, так і Казахстану.

Силами Євразійського національного університету ім. Л. Гумільова (Казахстан) створюється Центр української культури [10]. Проте в українських вузах подібних центрів з вивчення казахстанської культури не існує й досі. Функції таких центрів виконують об'єднання казахів, так звані «Бірлік». Такі об'єднання існують у Києві, Харкові та Сімферополі. Об'єднання казахів Києва офіційно було сформовано в 1994 році, зараз нараховує близько 100 осіб, кримське об'єднання створено в 1998 році, і сьогодні має близько 15 відділень по всьому півострову [11]. Харківське об'єднання казахів було започатковано 2006 року, під час проведення року Казахстану в Україні. За короткий час існування об'єднанню вдалося зібрати в межах своєї організації не тільки казахів, що проживають у Харкові, але й науковців, студентів та простих освітян та ентузіастів України та Казахстану. В межах організації проводяться бізнес-форуми, конференції, тренінги, зустрічі з казахстанськими делегаціями та багато інших заходів, але найголовніше – члени організації, залучаючи громадськість, займаються вивченням історії Другої світової війни, допомагають людям знайти своїх загиблих батьків та дідів [12].

Подібні об'єднання грають важливу роль у розвитку співробітництва між Україною та Казахстаном, адже вони сприяють проведенню різних заходів у різних сферах суспільного життя.

Керівництво РК проводить вважену політику відносно України. Для достойного життя українців у Казахстані діють 23 українські національно-культурні центри, видається тижнева газета українською мовою «Українські новини», які фінансуються за рахунок коштів державного бюджету. Виходять телевізійні передачі українською мовою, працюють недільні школи, творчі колективи. Плідну діяльність з розвитку мови, культури, національних традицій і звичаїв українського народу здійснює Асоціація «Українці

Казахстану», головною метою якої є об'єднання зусиль і координація роботи із забезпечення зв'язків з державними і громадськими інститутами Казахстану і України, місцевих українських національно-культурних центрів, їхніх керівників та активу в справі відродження і всебічного розвитку української мови, культури, національних традицій і звичаїв, духовних цінностей українців Казахстану, їхньої самосвідомості, самозахисту соціально-економічних, культурних прав і свобод, підвищення ділової активності у всіх сферах економіки, розширення міжнародних зв'язків, зміцнення миру і дружби між націями і народностями. Асоціація є колективним членом УВКР – Української Всесвітньої Координаційної Ради (м. Київ), СКУ – Світового Конгресу Українців (м. Торонто) [13; 14].

З 1990 р. діє Товариство української мови у м. Караганда. При товаристві працюють невелика українська бібліотека, дитячий ансамбль. Активну діяльність провадить Ліга українських жінок, при якій функціонують недільна школа та театр пісні «Світанок». Розпочато роботу з об'єднання цих двох організацій в єдиний Український культурний центр [14].

Періодично виходять в ефір радіопередача «Українська родина» та телепередача «Український час». Семіпалатинське товариство української мови «Світанок» періодично видає альманах про життя українців Казахстану, готує україномовні радіо- й телепрограми. Українські громади існують також в Алмати, Актау, Аркаліку, Кустанаї, Петропавловську, Талди-Кургані. Завдяки допомозі місцевої влади створена мережа українських недільних шкіл і класів. В Астані відкрито перший український гуманітарний лицей, працює Український навчальний комплекс, який об'єднує українську гімназію, дитячий садок «Надія», недільну школу та фольклорну групу «Веселка» [15].

Значну роботу щодо сприяння українській громаді та ознайомлення широкої громадськості Казахстану із здобутками України в різних галузях життя провадить Посольство України в РК. Помітними подіями в культурному житті Казахстану стали організовані Посольством України виставки творів казахстанських художників – наших співвітчизників [16]. Кожен рік, на честь основних державних свят України проводяться численні заходи. Новий посол України в РК, Олег Дьомін, проводить політику на активізацію співробітництва за всіма напрямками, що позитивно відбивається на динаміці культурно-гуманітарного та науково-технічного співробітництва. Він, зокрема, підтримував прийняття в Україні «Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року» та створення спеціального державного органу із питань роботи з діаспорою [17; 18]. Така програма раніше вже існувала терміном до 2012 року. В її межах було реалізовано бюджетну програму «Заходи щодо підтримки зв'язків із закордонними українцями, які проживають за межами України», головна мета якої – реалізувати культурні, мовні потреби, підтримати пам'ятні місця, які є предметом національної гордості для українців Казахстану тощо. За цією програмою у 2008 р. Посольство України в РК

уклало 14 договорів з об'єднаннями етнічних українців Казахстану, загальна вартість яких склала 56195 дол. США. Було проведено міжнародну конференцію «Україна – Казахстан: минуле, сьогодення, майбутнє» в м. Астана, республіканський фестиваль народної творчості «Всі ми діти твої, Україно» в м. Астана, обласний фестиваль «Рік України в Жамбильській області» в м. Тараз, «Південні зорі» в м. Талдикорган, «Кохання» в м. Атирау, «Водограй» у м. Актобе, виставки картин і фотографій відомих у Казахстані українських художників «Казахстан і Україна – моя Батьківщина» в м. Алмати багато інших. Для висвітлення української тематики, політичних подій в Україні були укладені договори з республіканськими газетами «Українські новини», «Вісті України» [19].

В Україні казахський меншині значно важче реалізовувати свої культурні традиції, вивчати мову, підтримувати зв'язок із Батьківщиною. За останнім переписом населення 2001 року в Україні проживало близько 5525 казахів [20]. Сьогодні тільки планується відкрити школу з вивчення казахської мови у Львові силами Національного університету «Львівська політехніка», та в Києві на базі Національного Київського університету ім. Т. Г. Шевченка.

Важливим залишається науково-технічний напрям міждержавного співробітництва. За словами посла України в РК Олега Дьоміна перспективними напрямками для науково-технічної кооперації є машинобудування, авіабудування, гірничо-металургійна, космічна галузь та військово-технічне співробітництво. Сьогодні економічно розвинений Казахстан має дефіцит спеціалістів і технологій в цих галузях, тому перспективними для України є участь українських компаній в якості підрядників, постачальників устаткування й сервісних послуг в рамках створення і модернізації вище зазначених галузей економіки [21].

Насьогодні перспективними проектами спільної наукової діяльності є створення наземної інфраструктури системи супутникової навігації, космічні системи наукового призначення для вивчення іоносфери Землі, дистанційного зондування Землі тощо. Україна розглядає можливість розробки спільно з Казахстаном супутників «Січ-3-0» і «Січ-3-Р» [22].

Важливою темою науково-технічного співробітництва є тема мирного атому, а саме безпека атомних електростанцій (АЕС). Україна (Чорнобильська АЕС) і Казахстан (Семіпалатинський полігон) мають сумний досвід у цій галузі, а тому і спільні цілі. Для вирішення цих проблем 19 квітня 2011 року в Києві пройшов саміт, на який було також запрошено Президента РК Нурсултана Назарбаєва. За словами Олега Дьоміна, заключний акт «Київського саміту з питань безпеки і інноваційного використання ядерної енергії» містить положення про співробітництво країн в науково-технічній сфері з метою уникнення техногенних аварій планетарного масштабу [23]. Дані ініціативи були висунуті ще в 1999 році і закріплені в Угоді між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Казахстан про зміцнення науково-технічного співробітництва та організацію обміну досвідом роботи в галузі ліквідації наслідків

радіоактивного впливу і лікування захворювань, пов'язаних з радіацією [24].

Перспективним є напрям співробітництва у сфері видобутку газу. Як відомо, енергетичний фактор є визначальним для України в її співробітництві з Казахстаном. І хоча сьогодні Казахстан не має вільних активів для видобутку газу українськими компаніями, проте Україна є найпотужнішою базою для Казахстану в сфері постачання кадрів, технологій та ноу-хау. «Сьогодні ми виходимо до Казахстану з пропозицією: наші нові технології, наші фахівці, наші компанії нарівні зі світовими лідерами готові брати участь у розробці газових родовищ у Казахстані», – зазначає О. Дьомін [25].

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що культурно-гуманітарне співробітництво між Україною і Казахстаном здебільшого спрямовано на підтримку чисельної української діаспори у Казахстані та зміцненню культурних зв'язків двох народів. Науково-технічний напрям покликаний сприяти поглибленню економічного співробітництва між державами. Таким чином, культурно-гуманітарне та науково-технічне співробітництво є важливими ланками співробітництва України з Казахстаном. За роки

співпраці сторони розробили міцну законодавчу базу, створили розгалужену мережу своїх представництв, організацій, інституцій, провели велику роботу у напрямку підтримки дружніх відносин. Але динаміка економічного співробітництва вимагає активізації науко-технічного співпраці. На нашу думку перспективними напрямами в цій галузі є авіабудування, машинобудування, космічна галузь, співробітництво в паливно-енергетичній сфері та ядерній енергетиці. Задля забезпечення співробітництва за всіма напрямами необхідно активізувати роботу Посольства РК в Україні та Почесного консула РК в Західній Україні, відновити і щорічно проводити бізнес-форуми (наприклад Інвестиційного бізнес-форуму у Львові, 2008 рік), виставки-ярмарки (наприклад Міжнародної гірничо-металургійної виставки-конгресу «АММ – 2012» в м. Астана, 2012 рік), залучати казахське та українське студентко до взаємного обміну, розширити співробітництво між вищими навчальними закладами та іншими науковими центрами України та РК, створити центри вивчення казахської мови та культури в містах де проживає більшість із казахської діаспори в Україні (Київ, Харків, Донецьк, Одеса).

ЛІТЕРАТУРА

1. Лажнік В. Й. Основні напрями співробітництва між Україною і Казахстаном / В. Й. Лажнік, В. С. Мамбетова // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – № 11. – С.143.; Жумабаєв А. Казахстансько-українські відносини: із глибини століть – в успішне майбутнє / А. Жумабаєв // Зовнішні справи. – 2010. – № 1. – С. 3.; Мазука Л. І. Закордонне українство в Казахстані. Історія та сучасність. (до року України в Казахстані) / Л. І. Мазука // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 3(8). – С. 68–69; Мхітарян Н. Можливості розширення співпраці з Казахстаном в контексті енергетичний та економічних інтересів України / Н. Мхітарян // Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Jul2009/17.htm>; Olcott M. Kazahstan: pushing for Eurasia // New states, new politics: Building the post-Soviet nations / Ed. By Bremmer J., Taras R. – Cambridge, 1997. – P. 550.
2. Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Республікою Казахстан від 20 січня 1994 року [Електронний ресурс] // Законодавство України: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/398_007; Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і науки Республіки Казахстан про співробітництво в галузі освіти і науки [Електронний ресурс] // Законодавство України: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/398_073; Договір між Україною і Республікою Казахстан про економічне співробітництво на 1999-2009 роки [Електронний ресурс] // Законодавство України: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/398_033; Угода про співробітництво в галузі освіти від 15.05.1992 [Електронний ресурс] // Законодавство України: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/997_135; Угода про принципи визнання і нострифікації документів про вчені ступені, співставності наукових ступенів від 17.05.1993 року [Електронний ресурс] // Законодавство України: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/031_056; Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Казахстан про військово-технічне співробітництво [Електронний ресурс] // Законодавство України: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/398_054; Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Казахстан про зміцнення науково-технічного співробітництва та організації обміну досвідом роботи в галузі ліквідації наслідків радіоактивного впливу і лікування захворювань, пов'язаних з радіацією [Електронний ресурс] // Законодавство України: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1060.1464.0>; Угода між Урядом України та Урядом Республіки Казахстан про співробітництво у сфері дослідження та використання космічного простору http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/398_026; Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Казахстан про взаємне визнання і еквівалентність документів про освіту, наукові ступені і вчені звання [Електронний ресурс] // Закони України: http://www.uazakon.com/documents/date_bo/pg_gwzwb.htm.
3. Казахстан – Украина: дороги и перекрестки. 1917-2008. Сборник воспоминаний и документов. – Алматы : Print Express, 2009. – С. 22.
4. Магер Ю. Олег Демин: Активизации сотрудничества в области образования требует динамика развития украинско-казахстанских отношений [Електронний ресурс] / Ю. Магер // Казахстанская правда. – № 197-198, 24 июня 2011. – Режим доступу : <http://kazpravda.kz/c/1308864869>.
5. Жумабаєв А. Казахстансько-українські відносини: із глибини століть – в успішне майбутнє / А. Жумабаєв // Зовнішні справи. – 2010. – № 1. – С. 3.; Казахстан – Украина: дороги и перекрестки. 1917-2008. Сборник воспоминаний и документов. – Алматы : Print Express, 2009. – С. 22.
6. Численность населения Республики Казахстан с начала 2011 года до 1 августа 2012 года [Електронний ресурс] // Агенство Республики Казахстан по статистики: <http://www.stat.kz/digital/naselsenie/Pages/default.aspx>.
7. Державна програма співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року [Електронний ресурс] // Законодавство України: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/682-2012-%D0%BF#n13>.
8. Угода між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і науки Республіки Казахстан про співробітництво в галузі освіти і науки [Електронний ресурс] // Законодавство України: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/398_073.
9. Абсаямова Н. Посол Украины: мы хотели бы видеть у себя больше казахстанцев [Електронний ресурс] / Н. Абсаямова // Экспресс Казахстан. – № 72, 24 апреля, 2011.
10. Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.enu.kz/>.
11. Киевское казахское культурное общество «Достык» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dostik.kiev.ua/>; Общество казахов и киргизов Крыма [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://birlik1.narod.ru/index-1.htm>

12. Харьковское городское национальное общественное объединение казахстанцев «Бирлик» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://birlik.formuseum.info/>.
13. Посольство Украины в Республике Казахстан. Диаспора [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mfa.gov.ua/kazakhstan/ru/>
14. Посольство Украины в Республике Казахстан. Украинские объединения Казахстана [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mfa.gov.ua/kazakhstan/ru/11685.htm>.
15. Там само.
16. Посольство Украины в Республике Казахстан. Диаспора [Электронный ресурс] // <http://www.mfa.gov.ua/kazakhstan/ru/>
17. Конырова К. Интервью с послом Украины в РК О.Деминим «Перезагрузка» [Электронный ресурс] / К.Конырова // Ежедневная республиканская общественно-политическая газета «Литер». – 23 февраля 2011 год. – Режим доступа : http://www.liter.kz/index.php?option=com_content&task=view&id=5211&Itemid=2.
18. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки забезпечення міжнародного позитивного іміджу України та здійснення заходів щодо підтримки зв'язків з українцями, які проживають за межами України» <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/102-2012-%D0%BF>.
19. Сотрудничество Посольства Украины в Республике Казахстан с объединениями этнических украинцев // Посольство Украины в Республике Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mfa.gov.ua/kazakhstan/ru/12213.htm>.
20. Національний склад населення України та його мовні ознаки. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року. – 2001. – С. 25.
21. Абсалямова Н. Посол Украины: мы хотели бы видеть у себя больше казахстанцев / Н. Абсалямова // Экспресс Казахстан. – № 72, 24 апреля, 2011.
22. Конырова К. Интервью с послом Украины в РК О.Деминим «Перезагрузка» [Электронный ресурс] // Ежедневная республиканская общественно-политическая газета «Литер». – 23 февраля 2011 год. – Режим доступа : http://www.liter.kz/index.php?option=com_content&task=view&id=5211&Itemid=2.
23. Абсалямова Н. Посол Украины: мы хотели бы видеть у себя больше казахстанцев [Электронный ресурс] / Н. Абсалямова // Экспресс Казахстан. – № 72, 24 апреля, 2011.
24. Див. 1.
25. Див. 22.

Рецензенти: Тригуб П. М., д.і.н., проф.;
Бушин М. І., д.і.н., проф.

© Полякова М. Є., 2012

Дата надходження статті до редколегії 08.10.2012 р.

ПОЛЯКОВА Марія Євгенівна (1988 р. н.). У 2011 р. закінчила факультет політичних наук Чорноморського державного університету за спеціальністю «міжнародні відносини». Аспірантка кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики ЧДУ імені Петра Могили.

Коло наукових інтересів: українсько-казахстанські відносини у 1991-2012 рр.